

HET EERSTE DELEN VAN BROOD EN WIJN

Oorlog is chaos. Ik kan het eigenlijk niet beter zeggen. Er is geen enkele orde, alle ethiek is overboord gezet. We zien plaatjes en films en horen verslagen, maar kunnen ons er eigenlijk geen voorstelling meer van maken. Ja, mijn vader nog wel, die in Rotterdam als soldaat vocht. Een verschrikkelijke ervaring die hij zijn hele leven meestorde tot op zijn sterfbed. Niks geen lintjes en medailles. Hij moest er niets van hebben. En wellicht hebben sommigen nog wel een deel van hun jeugd in oorlogsomstandigheden doorgebracht, maar de werkelijke beleving van een moderne oorlog is voor de meesten van ons ver weg.

In genesis 14 is het meteen al een onontwarbare puinhoop. Wie trekt nu eigenlijk tegen wie op? Hoe zit het bondgenootschap in elkaar? Wat is de aanleiding eigenlijk? Zorgvuldig lezend kom ik er wel een beetje uit, maar je komt er niet meer achter welke motieven nu echt een rol speelden. Er staat "brak er oorlog uit". Dat is is wel de juiste uitdrukking, het breekt uit. Het is ongecontroleerd, het is een geschiedenis van aanleidingen, conflicten, beeldvorming. Het is alsof het kwaad uitbreekt, losbreekt. Er breekt los wat er altijd al was, het zit niet meer vast, het is de furie die als een razende vuurstorm door je heen stroomt, door mensen heen stroomt. Genocide, slachtpartijen. Alsof het uit moet razen.

Ik kan genesis 14 niet anders interpreteren dan als een burgeroorlog en slechts voor een klein deel als een veroveringsoorlog. Daar zijn aangrijpende en romantische verhalen over te vertellen. Van pure misdadigers en helden tot alles wat grijs is en daartussen zit. Bij een moderne burgeroorlog is er steeds sprake van allerlei partijen, maar gezien de tekst die we uit Genesis lezen is het helemaal niet zo modern. Het is nooit anders geweest. Wel is het hoogst onduidelijk wat nu goed is en wat nu kwaad. Want moet je nu eigenlijk kiezen? Want is het niet zo dat de grotere dramatische uitbarstingen van geweld mede veroorzaakt worden door hen die zich machteloos voelen, ontredderd en lijdend door alle verschrikkingen zich in de armen van de een of andere partij werpen? Het is voor een gewoon mens bijna niet te doen om te kiezen. Wie, wat, waar en hoe is het verrassende vragen schema dat je altijd weer op een conflict kan leggen. Waarom zo opgewonden over gifgas als Vietnam chemisch ooit werd platgebombardeerd. Of Israël dat voor zijn gebruik van fosforgas ooit in de Gazastrook nooit is gestraft. Gelukkig maar. Welk belang zit erachter om nu toch echt in te grijpen? Om überhaupt met militair geweld in te grijpen in een conflict? Als je er midden in zit kun je waarschijnlijk niet anders dan smeken om ingrijpen, maar als je tot een vredesbeweging hoort, zoals ik, dan dien je terughoudend te zijn. Niet in het minst omdat goed of fout eindelijk grijs is. Films als *Unsere Vater, Unsere Mutter*, een boek als *De Vergelding* van Jan Brokken. Het laat zien hoe vele ideeën van goed of fout op losse schroeven komen te staan na verloop van tijd. Ik worstel met het dilemma om ofwel partijganger te zijn, ofwel grensganger. Als je een beetje een politiek dier bent lijkt het bijna niet om vol te houden om partijganger te zijn. Hoe het recht ook schreeuwt om rechtvaardiging om bescherming, je dan inhouden en zeggen dat je er niet voor bent in te grijpen vereist een vertwijfeld soort moed die je overlevingsinstincten zwaar op de proef stelt. Maar als pacifist geloof ik gewoon niet in geweld. Ik ken geen grotere gemoedsrust dan anderen en heb ook beslist geen schonere handen, maar ik geloof er gewoon niet in. Het is echt merkwaardig dat velen er wel in blijven geloven. Het is maar zelden dat het iets oplost. Een oorlog beginnen is vrij makkelijk, een conflict stoppen is buitengewoon moeilijk. We weten bijna nooit waar de uitknop zit. Oorlog, ik zei het al is niet logisch, het is chaos. De eenduidige logica is er niet, oorlog hangt nu eenmaal aan elkaar van ongelofelijke paradoxen en tegenspraken. En al degenen die precies weten wat je moet doen hebben ongelijk.

Abram bevrijdt zijn eigen familie. Een beperkt doel. Eerder een commandoactie met driehonderdachtien strijders. We zouden nu zeggen, kleinschalige conflicten die niet de potentie hadden uit te groeien tot conflicten op wereldschaal. Er was nog geen Obama of Poetin met enorme belangen in de regio die het vuur konden aanwakkeren of juist temperen. Wat doen Abram en daarop Melchisedek eigenlijk. Het brood en de wijn hebben eigenlijk niets te maken met de eucharistie of het avondmaal. Het staat nog niet symbool voor een dergelijk offerritueel, dat alleen maar naar Jezus kan verwijzen. De christelijke kerk heeft zich daar wel meester van gemaakt, kijk maar hier onder het podium met een Melchisedeck die een hostie vasthoudt. Maar het duidt wel kracht aan, versterking en het staat in de context van de opmerkelijke opstelling van alle figuranten in de scene die we wel een verzoeningsscene kunnen noemen. Sodom, Abram en Melchisedeck, drie koningen komen elkaar tegemoet. Abram wil geen oorlogsbuit. Hij neemt afstand tot alle materie en bekommert zich slechts om het leven van de mensen. Althans achteraf. Het is een signaal voor het feit dat Abram een begin maakt met onthechting van de rauwe oorlog. Ergens beseft hij dat vrede niet te bereiken is met verdere onderdrukking en uitbuiting. Abram is echter geen pacifist en hij onderhandelt nog wel over een vergoeding, maar er dringt een ethisch besef bij hem binnen dat hem afstand doet nemen van het conflict zelf. Hij volhardt er niet in. Brood en

wijn moeten verzachten en versterken. Hij wil niet rijk worden vanwege het bloed van anderen. Dat is al heel wat.

Abram, maar misschien is het inlegkunde (maar ook Sodom en Melchisedek), lijkt in staat om zich boven zijn eigen directe belangen uit te verheffen. Hij is oprecht blij dat hij zijn familie heeft weten te bevrijden en blij met de zegenspreuk van , je mag wel zeggen, de eerste legeraalmoezenier , priester en koning Melchisedek. Dat boven je zelf uitgroeien is mogelijk het allerbelangrijkste. Je kunt allerlei partners hebben in de landen waar het er toe doet. Je kunt je er zelfs achter verschuilen en verdedigen dat die en die NGO ook oproept tot ingrijpen, of die en die beweging of vredesactivist dat ook vraagt. Maar zo chaotisch als het is, er zijn weer andere partijen die dat juist perse niet willen. Syrische rebellen, wie weet wie het precies zijn? De Chaldeeuwse bisschop van Aleppo die tot niet ingrijpen oproept , omdat een mondiaal conflict dreigt. Dan toch maar een partij kiezen? Ik denk het niet, hoe sympathiek ook. Elke partij verliest op den duur zijn onschuld. Ik kies voor grensganger blijven. Maar dat is niet niks. Dat is niet aan de kant staan. Een pacifist is een activist. Dat is de grootmachten proberen te beïnvloeden zodat ze het eens worden. Dat betekent dat Sodom en Abram het eens moeten worden, dat Obama en Poetin om de tafel moeten om het conflict echt te beeindigen, dat staatssecretaris Teeven kan kiezen voor een ruimhartig toelatingsbeleid voor Syrische vluchtelingen. Dat is voortdurend kritisch zijn naar de machthebbers die de sleutels in handen hebben. Het is nog meer uitzoeken hoe die buitengewoon cynische wapenhandel eigenlijk in elkaar steekt, dat is iets zeggen als de ING in kernwapentechnologie belegt. Afijn ik hoef niet in alle clichés te spreken die we al zolang kennen. Je kunt dat vermoeiend vinden en zuchterig, maar het alternatief oorlog is vele vele malen ontwrichtender. Ik heb een soort enorme zenuwen in mijn buik als ik de oorlog waar dan ook zie geportretteerd in kranten en media. Waarschijnlijk overgehouden van de koude oorlog die ik als kind meemaakte. Ik lag soms te bibberen in mijn bedje. Cubacrisis, Berlijnse muur, Nieuw Guinea, en later ook Vietnam, Irak, Afghanistan en nu weer Syrie en weer Irak.. Geloof in geweld is een echt geloof met alle aspecten van een moderne religie, met alle aspecten van militair ritueel. Een overvloed van militairen en geweren op Prinsjesdag. Waarom eigenlijk? Zonder meer fascinerend , dat wel, natuurlijk hou ik als jongetje van binnen ook van vliegtuigen en dat soort technologie, maar ik weet dat het een wilde furie is die slecht in de hand te houden is, wanneer ze losbreekt.

Laat ik het een keer zo zeggen. 1600 jaar lang hebben de christelijke kerken het moeilijk-en meestal onmogelijk gevonden de wat mij betreft onontkoombare pacifistische implicaties van hun geloof metterdaad te belijden. Het oorspronkelijke christelijke pacifisme, -zoals bijvoorbeeld de martelaar Maximilianus het beleed: "Ik kan niet dienen als soldaat, ik kan geen kwaad doen; ik ben een christen- werd doorbroken door de idee van de rechtvaardige oorlog/gerechtigde oorlog. Maar de toenmalige invoering van de algemene dienstplicht, het nationalisme en vooral het feit dat elke oorlog steeds totaal dreigt te worden dat alles heeft de leer van de rechtvaardige oorlog ongeldig gemaakt. Het Tweede Vaticaans concilie stelt: "Duidelijk is het dus, dat wij ernaar moeten streven om met inzet van alle krachten het ogenblik voor te bereiden waarop met instemming van de volkeren elke soort van oorlog totaal kan worden verboden". Oorlog is illegaal, moet onmogelijk worden gemaakt. Maar de defensie, lees oorlogsinspanningen nemen wereldwijd alleen nog maar toe en maken ons materieel armer dan we zijn.

Tot slot:

Er is wat mij betreft nog een valkuil. Waar mensenrechten te vuur en te zwaard worden verdedigd en beschermd ze maar al te gauw mee de afgrond in gaan. Altijd weer zoekt dit soort (rebellengeweld) zijn rechtvaardiging en legitimatie in het recht zelf, maar zo gauw de revolutie losbarst zal dat recht niet door dit geweld worden ontzien. Dan toch maar liever een vredeswake, een stille tocht, een gebed een kaars en dan een heleboel gebeden en een heleboel kaarsen. Constant dat tegenwicht bieden, die balans aanbrengen. Ik geloof oprecht dat die drijfkracht, die voortdurende kracht om recht te trekken wat gruwelijk scheef is, dat dat God is.

Mijn lieve pa in de hemel. Ik hoop zo dat ik op deze manier iets van je schouders heb afgenomen van je gruwelijke ervaringen in Rotterdam van mei 1940.

Henk Baars